

Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över remiss Ds 2024:2 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater - svar senast 2024-03-25

Er beteckning: Fö2024/00152

Övergripande kommentar

Det södra civilområdet och Länsstyrelsen Skåne bejakar Sveriges avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, och de lagar och författningar som därmed lagts fram. I grunden är detta inte bara en förstärkning av svensk säkerhet och svenskt försvar utan av en förstärkning av säkerheten i hela den nordiska och baltiska regionen.

Det södra civilområdet och länsstyrelsen Skåne noterar att förutom den militära närvaron och de kontinuerligt pågående militära aktiviteterna, så kommer utländsk militär personal, anhängare och leverantörer att vara en ny och synlig del av det sociala livet i samhället. Allmänhetens reaktioner och åsikter om närvaron, och olika aspekter på densamma, sträcker sig brett, vilket kan påverka själva målet med den avtalade närvaron. Avtalet och närvaron är således mer än rent militär, den har även tydliga politiska och samhällsliga förtecken. Detta måste beaktas och kunna hanteras på ett konstruktivt sätt av civilsamhället i samverkan.

Länsstyrelsen Skåne konstaterar att betänkandet inte berör dessa aspekter.

De författningsförslag som presenteras har ingen direkt inverkan på Länsstyrelsen Skånes verksamhet. Författningsförslagen, samt avtalet som sådant, kan dock medföra indirekt inverkan på länsstyrelsens uppdrag, framför allt vad gäller miljöhänsyn, krisberedskap och dt civila försvaret.

Artikel 4, Förhandslagring av försvarsutrustning, försvarförnödenheter och försvarsmateriel

Länsstyrelsen Skåne noterar att amerikanska styrkor får transportera, förhandslagra och förvara försvarsutrustning, försvarförnödenheter och försvarsmateriel (förhandslagrad materiel) på överenskomna anläggningar och områden samt på andra plaster som parterna kommit överens om. Det är av intresse för Länsstyrelsen Skåne och det södra civilområdet att få veta var inom sitt geografiska område förhandslagring av brand- och miljöfarligt gods (inklusive sprängmedel) äger rum. Detta gäller även på de "andra platser som parterna kommit överens om". Ingående aktörers skyldigheter i händelse av olycka bör klarläggas.

Länsstyrelsen är länets högsta civila totalförsvarsmyndighet inom respektive län, medan civilområdesansvariga länsstyrelser är högsta civila totalförsvarsmyndighet inom respektive civilområde. För att kunna utföra detta uppdrag, och i övrigt ålagda uppgifter som länsstyrelserna har, behöver myndigheterna få veta var inom sitt geografiska område förhandslagring av brand- och miljöfarligt gods (inklusive sprängmedel) äger rum. Detta gäller även på de "andra platser som parterna kommit överens om". Det är svårt för länsstyrelserna att exempelvis upprätta risk- och sårbarhetsanalyser utan adekvat underlag om var förhandslagring av brand- och miljöfarligt gods finns, och räddningstjänsterna måste kunna anskaffa erforderlig utrustning och genomföra relevanta övningar. Även ur ett folkrättsligt perspektiv, vad gäller skydd av civilbefolkningen, är det av intresse för länsstyrelserna att ha kännedom om var lagring av farligt gods äger rum.

Av utredningen framgår inte om länsstyrelsernas roll som högsta civila totalförsvarsmyndighet kommer att påverkas av avtalet. Civilområdesansvariga länsstyrelser ska samverka med Försvarsmakten i frågor som rör totalförsvaret. Det bör klarläggas vilken information om de amerikanska styrkorna som länsstyrelserna kan ta del av. De civilområdesansvariga länsstyrelsernas eventuella relation och samverkan med de amerikanska styrkorna och deras verksamhet bör klarläggas, samt vilka konsekvenser det möjligen kan ha för de civilområdesansvariga länsstyrelserna. Länsstyrelsen Skåne anser att det är av vikt att rollfördelningarna mellan olika berörda myndigheter, samt vilka eventuella förväntningar som finns på länsstyrelsen som aktör, är tydligt utpekade.

Artikel 27, Miljö, folkhälsa och säkerhet: Skydd av befolkningen: Miljö, säkerhet och hälsa.

Det är positivt att parterna är överens om att anta ett preventivt snarare än ett reaktivt förhållningssätt till miljöskydd, folkhälsa och säkerhet och att parternas behöriga myndigheter avser att samråda i frågor som rör miljö, folkhälsa och säkerhet.

Det är av intresse för Länsstyrelsen Skåne att ha kunskap om miljöfarliga ämnen i sitt geografiska område som lagras och hanteras av de amerikanska styrkorna så att Länsstyrelsen kan agera i händelse av olycka. Det är av intresse att alla ingående aktörer har kunskap om sina förmågor att agera vid miljöfarlig olycka och vilka förväntningar som finns härvidlag.

I händelse av olycka av något slag är det även av vikt att utreda vilket ansvar respektive aktör har, både långsiktigt och kortsiktigt. Om det inträffar en incident som involverar exempelvis transporter med miljöfarliga ämnen, kan detta orsaka störningar och fara för såväl natur, människor och trafik samt ha stor miljöpåverkan. Påverkan är gissningsvis störst i närtid efter att incidenten inträffat, men kan även ge effekt under lång tid. Enligt avtalet kan inte civilrättsligt ansvar utkrävas av de amerikanska styrkorna, vilket länsstyrelsen tolkar som att skadeståndsanspråk inte kan riktas mot USA, Som länsstyrelsen förstår utredningen kan inte heller ansvar utkrävas av USA vad gäller administrativa sanktioner, exempelvis sanering av förorenat område. Det bör klargöras hur och mot vem ett förläggande skulle kunna riktas. Specifikt bör Försvarens roll härvidlag förtydligas.

Av remissunderlaget framgår att Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) kontrollerar att Försvaret följer lagar och andra föreskrifter som gäller miljö- och hälsoskydd, livsmedelssäkerhet, djurskydd, djurhälsovård, djursjukvård, hälso- och sjukvård, samt smittskydd. Inom området miljö- och hälsoskydd har FIHM även ansvar för tillsyn över den verksamhet som bedrivs av Försvarets materielverk, Fortifikationsverket, och Försvarets radioanstalt. Det bör klargöras om FIHM även kommer ansvara för tillsyn över den verksamhet som de amerikanska styrkorna bedriver.

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med beredskapshandläggare Patrik Selling som föredragande. Stöd har inhämtats från Anna Göransson, jurist vid Rättsenheten.